

Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon tarkastelua deliberatiivisen demokratian näkökulmasta

Hannu Salomaa¹

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa on perinteisesti johdettu eliittilähtöisesti ilman merkittävää julkista keskustelua. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan vuonna 2022 ja Suomen liittyminen sotilasliitto Natoon ovat kuitenkin muuttaneet näitä keskustelemattomuuden lähtökohtia. Päätöksentekoprosesseja ulko- ja turvallisuuspolitiikassa luonnehtii kaikesta huolimatta edelleen konsensushakuisuus. Mielipidekyselyissä suurin osa suomalaisista antaa vuosi toisensa jälkeen tukensa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan nykyisille ratkaisuille. Deliberatiivinen demokratia korostaa avointa, tasa-arvoista ja järkipäristä julkista harkintaa päätöksenteon kohteena olevista asioista. Tässä katsausartikkelissa tarkastelen deliberatiivisen demokratian soveltamismahdollisuuksia Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, jossa julkisen tiedon saatavuus on nykyisen päätöksentekokulttuurin epäkohdista huolimatta parantunut. Deliberatiivinen demokratia tarjoaa mahdollisuuksia kriittiseen analyysiin mutta samalla myös ideoita kansalaisten aktiivisempaan osallistumiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskusteluissa sekä päätöksentekoprosesseissa.

Avainsanat: deliberatiivinen demokratia, kansalaiskokous, tasa-arvo, ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Johdanto

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa vallitsee voimakas konsensuksen kulttuuri, joka ei käytännössä juuri jätä tilaa eriäville mielipiteille. Tässä katsausartikkelissa tarkastellaan *deliberatiivisen demokratian* teoreettisia piirteitä ja arvioidaan kriittisesti kyseisestä näkökulmasta Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksentekokulttuuria. Tutkimusartikkeli täydentää samalla Suomessa 2020-luvulla virinnyttä keskustelua kriittisestä militarismitutkimuksesta (Kotilainen & Hast 2021; Hast & Kotilainen 2024; Kotilainen & Vastapuu 2024).

Demokratian käsitteelle on useita eri määritelmiä esimerkiksi vaalikilpailuna tai kansan tahdon toteuttajana, joten normatiiviset demokratiateoriat arvottavat aina tiettyjä demokratian periaatteita (Setälä 2003). 1980-luvulla jalansijaa saaneen deliberatiivisen demokratian mukaan julkisella keskustelulla ja harkinnalla yritetään tehdä sellaisia kollektiivisia valintoja, joiden perusteet ovat kaikkien taholta hyväksyttävissä (mt., 130). Deliberaatio on määritelty yhteisenä kommunikaationa, joka pitää sisällään yhteisiä asioita koskevan näkemysten, arvojen ja etujen pohdiskelevan puntaroinnin (Bächtiger ym. 2018, 2), jolloin deliberatiivinen demokratia määrittyy juuri deliberaatiota eli puntarointia painottavana demokraattisena käytäntönä. Artikkelin näkökulma keskittyy deliberatiiviseen demokratiaan normatiivisena määritelmänä, jossa kansalaisten aktiivinen osallistuminen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen päätöksentekoon esimerkiksi kansalaiskokouksen tai parempien julkisten keskustelumahdollisuuksien muodos-

1 YTT, tutkijatohtori, Jyväskylän yliopisto, <hansalom@jyu.fi>. Artikkelin on kirjoitettu osana hanketta ”Konsensushakuinen puolustuspolitiikka deliberatiivisen demokratian ilmiönä Suomessa”, jota rahoittaa Koneen Säätiö (pääösnro 202206945).

sa edelleen vahvistaa ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksentekojärjestelmän legitimitettiin. Suoria, konkreettisia vastauksia keinoihin edistää deliberatiivisen demokratian ihanteita Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa katsausartikkeli ei varsinaisesti tarjoa, mutta se johdattelee pohtimaan kyseistä tematiikkaa. Artikkelin näkökulma liittyy myös demokraattiseen deliberaatioon eli tasapuolisemman julkisen keskustelun vahvistamiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikka on usein toimeenpanovaltaista politiikkaa, jossa parlamentaariselle tai laajemmalle kansalaiskeskustelulle ei välttämättä jää sijaa. Deliberatiivinen demokratia on silti vain yksi näkökulma politiikan prosesseihin, joihin vaikuttavat myös muut näkökulmat, kuten tarve salata joitakin turvallisuuspolitiikkaan liittyviä asioita. Katsausartikkeli tarkastelee lyhyesti todettuna nykyistä ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa sekä avaa keskustelua deliberatiivisen demokratian ihanteiden toteuttamiselle Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Deliberatiivinen demokratian ihanteiden lisääminen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa on perusteltua, sillä tehdyt päätökset esimerkiksi valtion ulkoisesta ja sisäisestä turvallisuudesta koskettavat koko kansakuntaa. Laajemmat kansalaiskeskustelumahdollisuudet ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sekä sukupuolten välisen tasa-arvon parempi toteutuminen lisäävät päätöksien legitimiyyttä, ainakin deliberatiivisen demokratian näkökulmasta arvioituna. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan konsensushakuisuus on erityisen vahvaa juuri sotilaallisissa ja turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä (Raunio & Wagner 2020, 520). Talous- ja sosiaalipoliittiset päätökset nousevat jo helpommin aidosti politisoituneiksi julkisen politiikan kysymyksiksi esimerkiksi eduskuntavaaleissa.

Suomen historia tarjoaa esimerkkejä tilanteista, jolloin poliittinen asennoituminen puolustuspoliittisiin kysymyksiin on vaihdellut. Oikeistopiirit ja -puolueet ovat perinteisesti suhtautuneet maanpuolustukseen Suomessa myönteisemmin kuin vasemmistopuolueet (Ahlbäck 2011; Laitinen 2005). Toinen maailmansota tarkoitti toisaalta maanpuolustuksen nousua Suomessa puoluepolitiikan yläpuoliseksi, koko kansakunnan asiaksi (Laitinen 2005; Nevala-Nurmi 2012). Suomen kylmän sodan aikainen ulko- ja turvallisuuspolitiikka oli silti pienen, presidenttivetoisen eliitin asia, mutta 1990-luvulla ulko- ja turvallisuuspoliittinen keskustelu alkoi avautua laajemmalle yleisölle selontekomenettelyn myötä sekä osana Suomen poliittisen järjestelmän parlamentarisoitumista (Limnell 2009; Pesu 2017; Niemi ym. 2017). Helposti voi unohtua, että vuodesta 2022 lähtien entistä julkisempi ulko- ja turvallisuuspolitiikka ei ole historiallisesti arvioituna mikään itsestäänselvyys.

Kylmän sodan jälkeisestä avautumisesta huolimatta ulko- ja turvallisuuspolitiikka ei ole noussut merkittäväksi vaaliteemaksi Suomen eduskuntavaaleissa. Enemmistö suomalaisista antaa niin ikään vuosi toisensa jälkeen ja pääasiallisesti puoluekannatusrajoja ylittävästi tukensa mielipidekyselyissä kansallisen puolustuskyvyn vaalimiselle (Puolustusministeriö 2022). Avointa kansalaiskeskustelua korostavan deliberatiivisen demokratian näkökulmasta konsensuskulttuuri luo puntaroivalle julkiselle keskustelulle haastavat lähtökohdat. Deliberatiivisen demokratian kannalta olennainen ongelma onkin kysymys siitä, miten tulisi toimia epäideaalisten keskustelutilanteiden korjaamiseksi puntaroivan demokratian ihantei-

den suuntaan (Setälä 2003, 156; O'Flynn 2021, 9). Katsausartikkeli ei välttämättä vielä tarjoa suoria korjausehdotuksia, mutta se tarkastelee edellytyksiä entistä deliberatiivisemmalle ulko- ja turvallisuuspolitiikalle.

Aiempi tutkimus

Suomalaisissa (Mäkinen 2013; Laukkanen ym. 2017) ja kansainvälisissä (Werkner 2004; Joenniemi 2006) kokoelmateoksissa on pyritty lähestymään monitieteisesti Suomen turvallisuuspoliittisia ratkaisuja, kuten asevelvollisuutta. Tämä katsausartikkeli, osana laajempaa tutkimusprojektia, lähestyy niin ikään useita Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruskäsitteitä deliberatiivisen demokratian yleisnäkökulman kautta. Deliberatiivinen demokratia on ollut jo useiden vuosien ajan johtava suuntaus demokratiateorioiden joukossa (Värttö 2022, 19). Deliberatiivisen demokratian ymmärtämistä laajassa mielessä sekä deliberatiivisen demokratian erilaisten tutkimusaukkojen paikkaamista on peräänkuulutettu kansainvälisessä tutkimuksessa (ks. Elstub & McLavert 2014; Ercan ym. 2022).

Suuremman mittaluokan deliberatiivista demokratiaa käsittelevissä suomalaisissa tutkimushankkeissa, esimerkiksi Osallistuminen pitkäjänteisessä päätöksenteossa (PALO) hankkeessa, ei olla myöskään tutkittu ulko- ja turvallisuuspoliittisia kysymyksiä (ks. Palo research 2023). PALO-hanke on perusteltua esitellä, sillä se on viime vuosien merkittävin sekä Suomen keskeisimmät deliberatiivisen demokratian tutkijat yhteen kokoava hanke. Vaikka Suomesta ei varsinaisesti puutu itse deliberatiivisen demokratian tutkimusta, Suomessa on tehty toistaiseksi vain niukasti deliberatiivista demokratiaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan soveltavaa tutkimusta, esimerkiksi turvallisuuspoliittisten kansalaiskahviloiden muodossa (Puustinen ym. 2020, ks. myös Raisio ym. 2021; Jäntti ym. 2021). Kansainvälisen tutkimuskentän suhteen tilanne näyttää samalta: itse deliberatiivisesta demokratiasta löytyy runsaasti kirjallisuutta, mutta deliberatiivista demokratiaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan soveltavaa tutkimusta on vain vähän (Klinke 2014; Eriksen 2011). Tutkimustulosten avulla voidaan kuitenkin vahvistaa kansanvaltaisuutta ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa esimerkiksi selontekoprosessien tai vaalien yhteydessä.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan konsensushakuisuutta voi yhtäältä pitää kansakunnan vahvuutena, sillä esimerkiksi päätöksellä hakea sotilasliitto Naton jäsenyyttä oli vahva puoluerajoja ylittävä poliittinen tuki. Toisaalta voi kysyä, perustuuko poliittinen yksimielisyys tehdyistä päätöksistä aitoon yksimielisyyteen vai pelkoon jäädä mielipidevähemmistöön, naisten heikommista keskustelumahdollisuuksista tai niukasti saatavilla olevasta informaatiosta. Deliberatiivisen demokratian näkökulmaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan puoltaa myös Venäjän hyökkäyssodan ja Suomen Nato -jäsenyyden myötä käynnistynyt, niin sanottu uuden ulko- ja turvallisuuspolitiikan aikakausi. Koko Suomen poliittinen johto kääntyi puoluerajoja ylittävästi nopeasti Nato-jäsenyyden kannalle (ks. Koskimaa & Raunio 2024). Matti Pesu (2019, 72) on toisaalta huomauttanut, ettei kansalaismielipiteen vaikutuksesta ulkopoliitiikkaan vallitse konsensusta. Suomen hakeutumista kohti Nato-jäsenyyttä leimasi julkisuus mutta yhtäältä myös vahva konsensushakuisuus (Koskimaa & Raunio 2024). Huomionarvoista on myös kansalaismielipiteen nopea muutos Suomen Nato-jäsenyyden kannalle, mikä rohkaisi

Suomen poliittista johtoa hakemaan jäsenyyttä (Forsberg 2024). Lotta Kivelä (2024, 53) argumentoi turvallisuuspoliittisen mediakeskustelun olleen keväällä 2022 hyvin miesvaltainen, siitäkin huolimatta, että naispuolisia asiantuntijoita Suomessa kyllä löytyy. Voi ajatella, että kansalaismielipiteen painoarvosta ja julkisuudesta huolimatta turvallisuuspolitiikan perinteinen konsensushakuisuus ja miesvaltaisuus leimasi edelleen Suomen Nato-liittymisprosessia. Suomi on ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksentekokulttuurissa menneisyyden ja tulevaisuuden risteyksessä, josta molemmat tiepolut puoltavat deliberatiivisen demokratian tutkimuksen soveltamista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

Todennäköisesti kaikessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa deliberatiivinen demokratia ei olisi teknisen asiantuntemuksen tai salassa pidettävän tiedon vuoksi mahdollista. Deliberatiivisen demokratian ihanteita voisi silti toteuttaa esimerkiksi niin sanotuissa pehmeän vallan kysymyksissä, kuten ulkoministeriön maakuvatyössä tai puolustusministeriön toteuttamassa asevelvollisuuden kutsuntauudistuksessa. Edellä mainitut keskustelut ovat enemmänkin arvopohjaisia eivätkä luonteeltaan niin asiantuntijuudesta riippuvaisia kuin vaikkapa puolustushallinnon kalustohankinnat.

Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen päätöksentekoprosessi

Suomen perustuslain mukaan tasavallan presidentti johtaa ulkopoliittikkaa yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Vuonna 2000 voimaan astunut, EU-jäsenyyteen kytkeytynyt perustuslakiuudistus toi kuitenkin eduskunnan vahvasti mukaan ulkopoliittikkaan vahvistamalla muun muassa eduskunnan perustuslaillisia oikeuksia saada tietoa valtioneuvostolta ulkopoliittisista päätöksistä (Raunio 2015; ks. Paloheimo 2017). Puolueiden vaikutusvalta ulkopoliitikassa on kasvanut ulkopoliittikan parlamentarisoitumisen myötä, mutta puoluepoliittisten näkemysten polarisaatio on koskettanut turvallisuuspolitiikan sijaan esimerkiksi kauppapoliittikkaa (Raunio & Wagner 2020, 520).

Suljettujen ovien takana kokoontuva eduskunnan ulkoasiainvaliokunta (uav) kuulee muiden valiokuntien tavoin asiantuntijoita, ja uav:lla on perustuslaillinen tiedonsaantioikeus valtioneuvoston ulkopoliittisista päätöksistä (Raunio, T. 2018). Tasavallan presidentillä ei ole valtioneuvoston kaltaista perustuslaillista tiedonantovelvollisuutta eduskunnalle ulkopoliittisista päätöksistä, mikä näyttäytyy deliberatiivisen demokratian riittävää informaatiota painottavasta näkökulmasta ongelmallisena lähtökohtana. Puolustusvoimien rauhan ajan olemusta on oikeastaan aina määritellyt käsitys sodan kuvasta (Raunio, A. 2018). Jyri Raitasalon (2018, 397) mukaan sotilaallisen puolustuskyvyn kehittämisen yksityiskohdat ovat salassa pidettävää tietoa, vaikka tätä tietoa tarvitaan toisaalta riittävästi julkiseen kansalliseen keskusteluun sotilaallisen puolustuksen kehittämisperusteista. Asiantuntijavalta ja eliittilähtöiset päätökset ovat joka tapauksessa haasteita deliberatiivisen demokratian toteutumiselle (Christiano 2012; Papadoulous 2012). Eliitti- sekä asiantuntijalähtöinen päätöksentekokulttuuri sekä salassa pidettävä tieto maanpuolustuksessa ovat siten haasteita myös Suomen kontekstissa deliberatiivisen demokratian ihanteiden mukaiselle ulko- ja turvallisuuspoliittiselle päätöksenteolle.

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta (utva) on yksi Suomen valtioneuvoston neljästä ministerivaliokunnasta, ja sen jäsenistö koostuu useasta ministeristä sekä myös pysyvistä asiantuntijoista (Valtioneuvosto 2024a). Tasavallan presidentin osallistuessa ministerivaliokunnan kokouksiin utvasta puhutaan tp-utvana. Eduskunnan 17 valiokunnasta ulkoasiain-, puolustus ja osittain suuren valiokunnan toiminta eroaa juuri konsensushenkisyysessään muiden valiokuntien toimintakulttuurista, koska konsensushenkisyysen vuoksi todellisia äänestyksiä päätöksenteon kohteena olevista asioista tapahtuu vain harvoin (Raunio, T. 2018, 69).

Hiski Haukkala (2020, 198) kuvaa ulkopoliitiikan yhteisjohtajuutta jännitteiseksi, sillä Suomen ulkopoliittikkaa toteutetaan vahvasti valtioneuvoston toimivaltaan kuuluvan Euroopan unionin (EU) yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kautta. EU:n kasvaneen merkityksen vuoksi Suomen ulkopoliittikassa todellisen ulkopoliittisen vallan on esitetty siirtyneen tasavallan presidentiltä valtioneuvostolle (Raunio 2017). Suomen ulkopoliitiikan parlamentarisoitumiskehitys vastaa karkeasti arvioituna historiallisesti presidenttijohtoista ulkopoliittikkaa paremmin deliberatiivisen demokratian ihanteita, eli avoimuutta sekä päätöksenteon perustumista mahdollisimman laajaan ja tasapuoliseen informaatioon.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä voi myös arvioida deliberatiivisen demokratian näkökulmasta. Kerran hallituskaudessa julkaistua selontekoa on arvosteltu liian laajamittaiseksi, juridisesti arvioituna hallitukselle käytännössä vapaat kädet jättäväksi sekä ennen kaikkea liian hitaaksi menettelyksi reagoimaan turvallisuusympäristön muutoksiin (Vanhanen 2020). Selontekomenettelyä onkin 2010- ja 2020-luvulla kehitetty erottamalla ulko- ja turvallisuuspoliittinen ja puolustuspoliittinen selonteko. Keväällä 2022 laadittiin jopa nopeasti ylimääräinen ajankohtaiselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta Venäjän hyökättyä Ukraina. Selontekomenettelyä voi pitää kompromissina julkiseen keskusteluun tarjottavan avoimen tiedon määrän sekä sotilaallisista syistä salassa pidettävän tiedon välillä, siinä mielessä kuten Jyri Raitasalo (2018) asian esittää. Kansalaisille ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on periaatteessa tärkein vapaasti Internetistä saatavilla oleva informaatiolähde Suomen valitusta ulko- ja turvallisuuspoliittista linjasta. Ulkoministeriö on järjestänyt myös yliopistokiertueen, jossa paneelikeskusteluilla avataan vuoden 2024 selonteon sisältöä (Valtioneuvosto 2024b). Muita tiedonlähteitä kansalaisille ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ovat esimerkiksi median uutisointi. Itse selonteon laatimisvaihe on toisaalta verrattain teknokraattinen prosessi, jossa kansalaisilla ei ole suoraa vaikutusvaltaa. Selontekojen laatimisvaihe voisi toisaalta olla mahdollisuus ulko- ja turvallisuuspolitiikan kansalaiskouksille keskustelemaan tulevien selontekojen sisällöistä.

Deliberatiivisen demokratian arvot sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Deliberatiivisen demokratian keskeinen ajatus on kaikkien tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua puntaroivaan julkiseen keskusteluun päätöksenteonkohteista. Normatiivisia demokraatioteorioita yhdistää teorioiden muista eroista huolimatta käsitys siitä, että demokraattisten instituutioiden pitää taata kansalaisille tasa-arvoiset mahdollisuudet vaikuttaa suoraan poliittiseen päätöksentekoon tai edustajien valintaan (Setälä 2003, 28–29). Ian O'Flynn (2021, 24) määrittelee mielipidevapauden vapautena painostuksen kohteena olemisesta ja tasa-arvon

puolestaan keskusteluun osallistumisen esteettömyytenä, esimerkiksi vapautena vahvempien osapuolien painostuksesta ja etuoikeuksista. Kari Laitinen (2005) on kuvannut asevelvollisuuden aseman olleen Suomessa talvisodan selviytymistarinan myötä lähestulkoon pyhä. Voi siis ajatella, että Suomen puolustukseen kytkeytyvä nationalismi myös altistaa painostukseen ja kritiikin vaikenemiseen päätöksenteossa.

Deliberatiivisesta demokratiasta ei ole yhtä jaettua määritelmää (O'Flynn 2021). John S. Dryzekin (2000) mukaan deliberatiivisessa demokratiassa legitimeetti syntyy siitä, että kaikki yksilöt osallistuvat kollektiivisesti päätöksenteokseen autenttisen deliberaation ehdoin. Tämä tarkoittaa, että yksilöillä on oltava mahdollisuus osallistua päätöksentekoprosesseihin tasapuolisesti, avoimesti ja informoidusti. Deliberatiivista demokratiaa on kuvattu tapana tuottaa legitimejä päätöksiä, ja näiden päätösten legitimeetti syntyy neljän perustekijän, järkipärisyyden, tiedon saatavuuden, päätösten määräaikaisen sitovuuden ja päätöksentekoprosessin uudelleentarkastelumahdollisuuden kautta (Gutmann & Thompson 2004, 3–6). Määritelmän valossa deliberatiivisen demokratian ihanteiden mukaisesti tehty päätös esimerkiksi Suomen osallistumisesta kriisinhallintaoperaatioon perustuu kaikille saatavissa olevaan tietoon ja järkipärisen perusteluun. Lisäksi operaation kesto on rajattu määrätyn pituiseksi ja päätös osallistua operaatioon voidaan ottaa aina uudelleentarkasteluun tai jopa perua olosuhteiden muuttuessa.

Tässä artikkelissa en yritä antaa täsmällistä määritelmää deliberatiiviselle demokratialle, vaan kuvailen deliberatiivinen demokratia yhtenä demokratian normatiivisena määritelmänä sekä kyseisen näkökulman antamia ideoita ulko- ja turvallisuuspolitiikan analysointiin. Deliberatiivisen demokratian avainpiirteitä ovat muun muassa julkinen puntaroiva keskustelu, avoin informaatio sekä tasa-arvoiset osallistumismahdollisuudet, joiden toteutumista arvioin ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksentekokulttuurissa. Erilaisissa demokratiateorioissa ja -määritelmissä lähestytään demokratiaa seurausten ja menettelytapojen kautta (Setälä 2003, 12). Deliberatiivisessa demokratiassa huomio kohdistuu edellä mainituista juuri menettelytapoihin, kuten julkiseen keskusteluun ja harkintaan (mt. 15). Tässä mielessä deliberatiivinen demokratia on välineiden eikä päämäärien demokratiaoppia. Onkin suotavaa yrittää etsiä ennen kaikkea välineitä tuottaa mahdollisimman legitimejä päätöksiä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Deliberatiivinen demokratia on periaatteessa erilaisia arvoja yhdistelevä normatiivinen demokratian määritelmä, joka ohjaa päätöksentekoprosesseja. Keskeinen haaste ja kysymys on deliberatiivisen demokratian periaatteiden toteuttaminen ei vain demokraattisen järjestelmän yksittäisissä osissa, kuten vaikkapa mediassa, vaan koko poliittisen järjestelmän mittakaavassa (O'Flynn 2021, 71; Chambers 2012). Deliberatiivisen demokratian kannattajia on yhtäältä kritisoitu epärealistisen utopistisista demokratianäkemyksistä, joiden käytännön toteutus edellyttäisi vakiintuneiden demokratiakäytäntöjen ja instituutioiden uudelleenmuotoilua sekä poliittisen ajattelutavan kokonaisvaltaista muutosta (O'Flynn 2021, 4). Samantyyppisesti tässäkin katsausartikkelissa ei vielä pystytä tekemään kovin konkreettisia ehdotuksia deliberatiivisen demokratian toteuttamisesta Suomen nykyisessä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa. Yanis Papadopoulos (2012, 158) puhuu jopa deliberatiiviseen demokratiaan

liittyvästä elitismistä, jolla viitataan juuri niin ikään eliittijohtoisen deliberatiivisen demokratian kehittämiseen. Tavallisilla kansaisilla ei välttämättä ole kykyä tai motivaatiota poliittisen järjestelmän kehittämiseen deliberatiivisen demokratian viitoittamaan suuntaan (O'Flynn 2021, 7).

Sukupuolten välinen tasa-arvo on jäänyt ulko- ja turvallisuuspolitiikassa erityisesti sotilaallisessa turvallisuudessa vähälle huomiolle (Vastapuu & Lyytikäinen 2022; Ylöstalo 2012). Mediakeskustelu Suomen Nato-jäsenyydestä keväällä 2022 oli niin ikään miespuolisten sotilaallisen turvallisuuden asiantuntijoiden käymää keskustelua (Kivelä 2024). Suomen politiikan 1990-luvulla käynnistyneestä sukupuolenmukaisen työnjaon murtumiskehityksestä huolimatta eduskunnan valiokuntien kokoonpanot ovat edelleen varsin sukupuolittuneita, mikä näkyy esimerkiksi puolustusvaliokunnan miesvaltaisuutena (Holli 2015). Naisten lukumäärä ulkoasiainvaliokunnassa on ollut 2000-luvulla suurempi, mutta silti myös ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajuus on pysynyt miehissä käsissä (Ketola 2024). Aseistakieltäytyjiä on tuomittu historiallisesti ja tuomitaan edelleen vankeusrangaistuksiin Suomessa (Kalemaa 2014; Kekkonen 2013). Keskustelijoiden jaettu, yhtäläinen ihmisarvo on kaikesta huolimatta keskeinen lähtökohta deliberatiivisessa demokratiassa (Beauvais 2018). Tutkijat ovat onnistuneet yli kahdensadan henkilön ja 26 pienryhmän deliberatiivisen demokratian kokeilulla lieventämään, vaikkeivät kuitenkin kokonaan poistamaan, epätasa-arvoa aiheuttavien tekijöiden merkitystä maahanmuuttoa koskevissa päätöksentekotilanteissa (Grönlund ym. 2017). Yksilölliset poliittiset resurssit, kuten koulutustaso, vaikuttavat osallistujan aktiivisuustasoon myös deliberatiivisissa tilanteissa (ma.). Suomalaisen militarismin ja maskuliinisuuden kytkös juontuu pitkälle menneisyyteen, jo maailmansotien väliseen aikaan (Ahlbäck 2011). On toisin sanoen mahdollista, ettei ulko- ja turvallisuuspolitiikan deliberatiivisilla kokeilulla pystytä täysin poistamaan sukupuolen eriarvoistavaa vaikutusta.

Deliberatiivisen demokratian kannattajien mediakuvaa on toisaalta kritisoitu liian ruuiseksi, täydelliseksi tiedonvälityksen mekanismiksi sen sijaan, että medially olisi muiden yhteiskunnan instituutioiden tapaan omat toimintaansa ohjaavat kannustimensa ja suodattimensa (Parkinson 2012, 165). Ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymykset eivät ole yleensä nousseet merkittäviksi vaaliteemoiksi eduskuntavaaleissa. Eduskuntaan pyrkivän ehdokkaan on vaalitaktisesti turha puhua esimerkiksi EU:n yhteisestä puolustuspolitiikasta. Kaupallisen journalismin ehdoilla toimivilla päivälehdillä ei välttämättä myöskään ole kannustimia tarjota palstatilaa keskustelulle EU:n yhteisestä puolustuspolitiikasta. Tuomas Forsberg (2023) esittää samanhenkisesti Suomen ulkopolitiikan tutkijoiden jäävän eräänlaisen väliinpuotoajan asemaan, koska Suomea koskevat aihepiirin tutkimukset eivät kiinnosta korkeatasoisia kansainvälisiä tiedelehtiä, eikä ulkopolitiikka ole Suomen kansallisella tasollakaan viisas akateeminen urapolku. Toiset tutkijat ovat toisaalta korostaneet mahdollisuuksia kehittää perinteisen median toimintaa paremmin deliberatiivisen demokratian ihanteita vastaavaksi tietyin ehdoin ja välinein, kuten tiedon saatavuutta parantavan digitalisaation avulla (Maia 2018). Poliitikkojen, median ja jopa tutkijoiden oman edun edistäminen johtaa joka tapauksessa heikkoihin lähtöedellytyksiin deliberatiivisen demokratian toteutumiseksi ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

On tässä vaiheessa vaikea arvioida, mihin Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan poliittisen johtamisen osaan deliberatiivisen demokratian ihanteita voisi soveltaa. Jenni M. Rinteen (2016) mukaan edustuksellisuus tarjoaa mahdollisuuksia poliittiseen deliberaatioon ja päinvastoin. Näin ollen Suomen ulkopoliitiikan parlamentarisoituminen muun muassa selontekomenettelyn myötä on joka tapauksessa ainakin jossain määrin vienyt Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista kulttuuria lähemmäs deliberatiivisen demokratian ihanteita.

Mahdollisuudet soveltaa deliberatiivisen demokratian ihanteita Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa

Puolueet ovat Suomessa perustuneet historiallisesti yhteiskuntaluokkiin, mutta asetelma on murtunut pitkään uudenkaltaisten, sosiokulttuurillisten vastakkainasettelujen myötä (Mickelsson 2007). Suomalaisten äänestysaktiivisuus jakautuu toisaalta yhä voimakkaasti koulutus- ja ansiotason perusteella (Grönlund & Wass 2016). Vaaliosallistumisen tasaisemmaksi jakautumiseksi ehdotetaan ajoittain mahdollisuutta äänestää Internetissä tai äänestysien laskua. Vuonna 2012 otettiin käyttöön kansalaisaloite-instituutio, jonka toistaiseksi näyttävien saavutus oli sukupuolineutraalin avioliittolain hyväksyntä Suomessa 2010-luvulla. Lauri Rappelin (2015, 63–65) mukaan suomalaiset luottavat eduskuntaan verrattain heikosti mutta pitävät silti eduskuntaa maan tärkeimpänä poliittisena toimijana. Median vaikutusvalta politiikassa on toisaalta kasvanut viime vuosikymmeninä: Urho Kekkonen ajan itesesensuurista aina jatkuvasti ajan hermoilla olevaan ja kaikkialla vaikuttavaan digitaaliseen ja sosiaaliseen mediaan (Niemi & Noppari 2017). Median kasvanut vaikutusvalta, toteutettu kansalaisaloite-instituutio sekä aiemmin mainittu PALO-tutkimushanke antavat perusteita olettaa, että edellytyksiä edistää deliberatiivisen demokratian ihanteiden toteutumista ulko- ja turvallisuuspolitiikassa voi hyvinkin löytyä Suomessa.

Deliberatiivinen demokratia ei ole vain teoreettinen vaan myös pragmaattinen liike (O'Flynn 2021). Teoreettisten lähtökohtien ja empiiristen havaintojen välinen vuorovaikutus on kyseisessä tilanteessa avainasemassa. Keskeinen työkalu deliberatiivisen demokratian käytännön kokeiluissa ovat niin kutsutut mini-demokset eli kansalaiskokoukset (engl. *mini-public*) (Mackenzie & Warren 2012; Smith & Setälä 2018). Kansalaiskokouksen voi toteuttaa eri tavoin, mutta viime kädessä kansalaiskokouksen jäsentelyyn vaikuttavat deliberatiivisen demokratian ihanteet informoidusta, esteettömästä ja moniäänisestä päätöksentekoprosessista (O'Flynn 2021). Aiemmin kansalaiskokouksien käytännön toteutuksen arvioitiin jääneen vähäiseksi (Smith & Setälä 2018, 300). Kansalaiskokouksia on silti viime vuosina toteutettu aktiivisemmin (ks. Värttö ym. 2021; OECD 2020). Tutkijat ovat kuitenkin korostaneet kansalaiskokouksen olevan vain yksi keino toteuttaa deliberatiivisen demokratian arvoja (Curato ym. 2021). Kansalaiskokouksen on silti arvioitu muuan muassa ohjaavan ja informoivan julkista keskustelua, lisäävän luottamusta päätöksentekoprosessiin sekä itse prosessin legitimitiä (Dryzek 2010, 168–169).

Myös Suomessa on järjestetty useita mini-demoksia joko puhtaasti tutkimustarkoituksiin tai sitten jonkinlaisella kytköksellä vaalidemokratian instituutioihin. Tutkijat järjestivät marraskuussa 2023 yhdessä eduskunnan ja Sitran kanssa satunnaisotokseen perustuvan kan-

salaisparlamentin, jossa osallistujat keskustelivat neljästä kansalaisaloitteesta (Kansalaisparlamentti 2023; ks. Puustinen ym. 2020). Deliberatiivisen demokratian teoriaa on myös sovellettu turvallisuustutkimukseen muun muassa niin sanotuissa turvallisuuskahviloissa, joissa kansalaiset ja turvallisuusviranomaiset ovat kohdanneet molemminpuolista tiedonjakamista varten (Puustinen ym. 2020; Raisio ym. 2021). Suomalaisten upseerien kansalaiskahviloissa on havaittu upseerien tiedostavan turvallisuusympäristön usein moninaisen luonteen, joka edellyttää monitahoista, ylihallinnollista johtamista (Jäntti ym. 2020). Suomalainen kokonaisturvallisuusmalli edellyttää yhteistoimintaa viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan välillä, ja deliberatiivisen demokratian mukainen turvallisuuskahvila on yksi tapa edistää kokonaisturvallisuusmallin edellyttämää yhteiskunnallista dialogia (Puustinen ym. 2020, 32–33). Turvallisuuskahviloiden on arvioitu lisäävän kansalaisten tietoa turvallisuuspoliittisista kysymyksistä ja tarjoavan ideoita toteuttaa kokonaisturvallisuuden mallia (ma., 21) Kokonaisturvallisuuden hengen mukaisen viranomaisten välisen yhteistyön on toisaalta kriittisesti arvioitu jäävän usein vain retorisen puheen tasolle (Raisio ym. 2021; ks. myös Virta & Branders 2016). Turvallisuuspoliittisten kansalaiskahviloiden hyöty ei joka tapauksessa liity ainoastaan deliberatiivisen demokratian arvojen edistämiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa vaan myös kokonaisturvallisuusmallin parantamiseen. Kokemukset turvallisuuskahviloista osoittavat, että deliberatiivisen demokratian ihanteiden toteuttaminen turvallisuuspolitiikassa voi jopa parantaa Suomen kansallista turvallisuutta.

Maija Setälän (2017) mukaan ei ole yksiselitteistä näyttöä, miten ja kuinka hyödyllisesti kansalaiskokoukset voi yhdistää edustukselliseen demokratiaan. Päätöksenteon kohteena olevat asiat voivat monesti vaatia teknistä asiantuntemusta, eivätkä ne sellaisenaan soveltuisi kansalaiskokouksien aiheiksi (ma., 853). Soveltuva aihe voisi olla esimerkiksi asevelvollisten kansalaiskasvatus asepalveluksessa, kasvisruokapäivä tai liikuntakoulutus, joka koskee koko väestöä ja sen perusarvoja. Nato-jäsenyyteen liittyvä keskustelu esimerkiksi asevaraston sijoittamisesta Suomeen ei välttämättä olisi sopiva aihe kansalaiskokouksen päätettäväksi, sillä päätösvalta ei olisi täysin kansallisissa käsissä, saati turvallisuusyistä täysin avoimen informaation piirissä.

Yhteenveto

Tässä katsausartikkelissa on tarkasteltu deliberatiivisen demokratian tutkimuskenttää sekä kontekstualisoitu deliberatiivisen demokratian aihepiiriä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen päätöksenteko- ja keskustelukulttuuriin. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan helmikuussa 2022, suurvaltojen välinen kilpailu sekä Suomen liittyminen Natoon ovat nostaneet ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvasti poliittiseen julkisuuteen, mutta tämä ei ole välttämättä tarkoittanut keskustelumahdollisuuksien todellista vapautumista. Päinvastoin kriittisen keskustelun käyminen Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta on voinut muuttua vaikeammaksi sekä yksimielisyyden ihanne korostua entisestään. Katsausartikkelin tarkoitus on ollut avata keskustelua deliberatiivisen demokratian ihanteiden toteuttamisesta Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Miten deliberatiivista demokratiaa konkreettisesti toteutettaisiin käytännön tasolla jää jatkotutkimuksien aiheiksi. Kansalaiskokous on tähän yksi mahdollisuus, esimer-

kiksi selontekomenettelyn yhteydessä. Sukupuolten moninaisuutta tai ylipäättänsä eri vähemmistöryhmien näkemyksiä voidaan nostaa vahvemmin esille esimerkiksi kyseisiä viiteryhmiä edustavissa paneelikeskusteluissa. Koko kansankunnan seisominen yhtenä ulko- ja turvallisuuspolitiikan takana ei ole kuitenkaan itsessään deliberatiivisen demokratian näkökulmasta katsottuna ongelma, kunhan tasa-arvoiset keskustelumahdollisuudet, riittävä informaatio sekä oikeus julkiseen mielipiteeseen tarjoutuvat kaikille kansalaisille. Kaikilla on periaatteessa oikeus olla samaa mieltä, mutta kaikilla pitää myös samanaikaisesti olla oikeus olla eri mieltä.

Lähteet

- Ahlbäck, Anders (2011): *Soldiering and the making of Finnish manhood – Conscripted and masculinity in interwar Finland, 1918–1939*. Uniprint.
- Beauvais, Edena (2018): ”Deliberation and equality”. Teoksessa: A. Bächtiger, S. J. Dryzek, J. Mansbridge & M. Warren (toim.) *The Oxford handbook of deliberative democracy*. Oxford University Press.
- Bächtiger, Andre & S. John Dryzek, Jane Mansbridge & Mark Warren (2018): ”Deliberative democracy: An introduction”. Teoksessa: A. Bächtiger, S. J. Dryzek, J. Mansbridge & M. Warren (toim.) *The Oxford handbook of deliberative democracy*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198747369.013.50>
- Chambers, Simone (2012): ”Deliberation and mass democracy”. Teoksessa: J. Mansbridge & J. Parkinson (toim.) *Deliberative systems: Deliberative democracy at the large scale*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139178914.004>
- Christiano, Thomas (2012): ”Rational deliberation among experts and citizens”. Teoksessa: J. Mansbridge & J. Parkinson (toim.) *Deliberative systems: Deliberative democracy at the large scale*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139178914.003>
- Curato, Nicole, Geissel Farrell, Kimmo Grönlund, Patricia Mockler, Jean-Benoit Pilet, Alan Renwick, Jonathan Rose, Maija Setälä & Jane Suiter (toim.) (2021): *Deliberative mini-publics*. Bristol University Press.
- Dryzek, John S. (2000): *Deliberative democracy and beyond – Liberal, critics, contestations*. Oxford University Press.
- Dryzek, John S. (2010): *Foundations of frontiers of deliberative governance*. Oxford University Press.
- Elstub, Stephen & Peter McLaverty (toim.) (2014): *Deliberative democracy: Issues and cases*. Edinburg University Press.
- Ercan, Selen A., Hans Asenbaum, Nicole Curato & Ricardo F. Mendonça (2022): *Research methods in deliberative democracy*. Oxford University Press.
- Eriksen, Erik Oddvar (2011): ”Governance between expertise and democracy: The case of European Security”. *Journal of European Public Policy*, 18(8), 1169–1189. <http://dx.doi.org/10.1080/13501763.2011.615206>
- Forsberg, Tuomas (2023): ”Suomen ulkopoliitiikan tutkimus uudessa murroksessa”. *Politiikka*, 65(1), 89–100. <https://doi.org/10.37452/politiikka.122402>
- Forsberg, Tuomas (2024): ”Bottom-up foreign policy? Finland, NATO and public opinion”. *Scandinavian Political Studies*, 1–25. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12273>
- Grönlund, Kimmo, Staffan Himmelroos & Lauri Rapeli (2017): ”Talking with like-minded people – Equality and efficacy in enclave deliberation”. *The Social Science Journal*, 54, 148–158. <http://dx.doi.org/10.1016/j.soscj.2016.10.006>
- Grönlund, Kimmo & Hanna Wass (toim.) (2016): *Poliittisen osallistumisen eriytyminen – Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Oikeusministeriön julkaisu 28/2016. Oikeusministeriö.
- Gutmann, Amy & Dennis Thompson (2004): *Why deliberative democracy*. Princeton University Press.

- Hast, Susanna & Noora Kotilainen (toim.) (2024): *Sodan pauloissa: Militarismi suomalaisessa yhteiskunnassa*. Gaudeamus.
- Haukkala, Hiski (2020): *Suuren pelin paluu – Suomen tulevaisuus kriisien maailmassa*. Otava.
- Holli, Anne Maria (2015): ”Sukupuoli, valta ja työnjako valiokunnissa”. Teoksessa: T. Raunio & M. Wiberg (toim.) *Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. Gaudeamus.
- Jääntti, Jaakko, Alisa Puustinen & Harri Raisio (2020): ”The security environment has always been complex!”: The views of Finnish military officers on complexity”. *Defence Studies*, 20(4), 390–411. <https://doi.org/10.1080/14702436.2020.1807337>
- Joenniemi, Pertti (toim.) (2006): *The changing face of European conscription*. Ashgate Publishing Limited.
- Kalemaa, Kalevi (2014): *Sankareita vai pelkureita – suomalaisen aseistakieltäytymisen historia*. Tammi.
- Kansalaisparlamentti (2023): *Kansalaisparlamentti, 27.11.2023*. <https://www.kansalaisparlamentti.net/>
- Kekkonen, Jukka (2013): *Selvitys Jehovan todistajien vapauttamista asepalveluksen suorittamisesta koskevasta lainsäädännöstä*. Puolustusministeriö.
- Ketola, Johanna (2024): ”Pieni, miehinen ja sosiaalidemokraattinen: Suomen ulkopoliittinen eliitti” 2000–2023. *Kosmopolis*, 54(1–2), 42–58.
- Kivelä, Lotta (2024): ”Sukupuolittunut turvallisuus: Feministinen analyysi kevään 2022 Nato-keskustelusta suomalaisessa mediassa”. *Kosmopolis*, 54(3), 49–58. <https://doi.org/10.70483/kp.145374>
- Klinke, Andreas (2014): ”Postnational discourse, deliberation and participation toward global risk governance”. *Review of International Studies*, 40(2), 247–275. <https://doi.org/10.1017/S0260210513000144>
- Koskimaa, Vesa & Tapio Raunio (2024): ”Effective and democratic policymaking during a major crisis: An in-depth analysis of Finland’s decision to apply for NATO membership after Russia attacked Ukraine”. *Journal of European Public Policy*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2324013>
- Kotilainen, Noora & Susanna Hast (2021): ”Suomi ja kriittisen militarismi tarve”. *Kosmopolis*, 51(4), 27–45.
- Kotilainen, Noora & Leena Vastapuu (toim.) (2024): ”Militarismi Suomessa”. *Kosmopolis*, 54(3).
- Laitinen, Kari (2005): *Suomalainen asevelvollisuus. Historiallinen kaari, kehitys ja kansallinen olemus*. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2005. Puolustusministeriö.
- Laukkanen, Tiia, Anni Ojajärvi & Teemu Tallberg (toim.) (2017): *Puolustuslinjalle – Yhteiskuntatieteellistä ja historiallista tutkimusta maanpuolustuksesta ja asevelvollisuudesta*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 122. Nuorisotutkimusverkosto.
- Limnell, Jarno (2009): *Suomen uhkakuva-politiikka 2000-luvun alussa*. Julkaisusarja 1. Strategian tutkimuksia No 29. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Mackenzie, Michael K. & Mark E. Warren (2012): ”Two trust-based uses of minipublics in democratic systems”. Teoksessa: J. Mansbridge & J. Parkinson (toim.) *Deliberative systems: Deliberative democracy at the large scale*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139178914.006>
- Maia, Rousiley (2018): ”Deliberative media”. Teoksessa: A. Bächtiger, J. S. Dryzek, J. Mansbridge & M. Warren (toim.) *The Oxford handbook of deliberative democracy*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198747369.013.11>
- Mäkinen, Juha (toim.) (2013): *Asevelvollisuuden tulevaisuus*. Julkaisusarja 2. Artikkelikokoelmat 9. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Mickelsson, Rauli (2007): *Suomen puolueet*. Vastapaino.
- Nevala-Nurmi, Seija-Leena (2012): *Perhe maanpuolustajana – Sukupuoli ja sukupolvi Lotta Svärd ja suojeleuskuntajärjestöissä 1918–1944*. Tampereen yliopisto.
- Niemi, Mari K. & Elina Noppari (2017): ”Sopuleista someaikaan – Median valta politiikassa”. Teoksessa: M. K. Niemi, T. Raunio & I. Ruostetsaari (toim.) *Poliittinen valta Suomessa*. Vastapaino.
- Niemi, Mari K., Tapio Raunio & Ilkka Ruostetsaari (toim.) (2017): *Poliittinen valta Suomessa*. Vastapaino.
- O’Flynn, Ian (2021): *Deliberative democracy*. Polity Press.

- OECD (2020): *Innovative citizen participation and new democratic institutions – Catching the Deliberative Wave*. OECD Publishing.
- Paloheimo, Heikki (2017): ”Presidentin ja hallituksen muuttuva vallanjako”. Teoksessa: M. K. Niemi, T. Raunio & I. Ruostetsaari (toim.) *Poliittinen valta Suomessa*. Vastapaino.
- Palo research (2023): *Osallistuminen pitkäjänteisissä hankkeissa*, 26.6.2023. <https://paloresearch.fi/>
- Papadopoulos, Yannis (2012): ”On the embeddedness of deliberative systems: Why elitist innovations matter more”. Teoksessa: J. Mansbridge & J. Parkinson (toim.) *Deliberative systems: Deliberative democracy at the large scale*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139178914.007>
- Parkinson, John (2012): ”Democratizing deliberative systems”. Teoksessa: J. Mansbridge & J. Parkinson (toim.) *Deliberative systems: Deliberative democracy at the large scale*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139178914.008>
- Pesu, Matti (2017): *Koskiveneellä kohti valtavirtaa: Suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön*. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2017. Puolustusministeriö.
- Pesu, Matti (2019): *Introducing ideational foreign policy analysis – Explorations of the underlying ideas of Finnish foreign policy*. Tampere University Dissertations 108. Tampere University Press.
- Puolustusministeriö (2022): *Suomalaisten mielipiteitä ulko-, turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta*. Puolustusministeriö.
- Puustinen, Alisa, Harri Raisio & Vesa Valtonen (2020): ”Security cafés: A deliberative democratic method to engage citizens in meaningful two-way conversations with security authorities and to gather data”. Teoksessa: H. Lehtimäki, P. Uusikylä & A. Smedlund (toim.) *Society as an interaction space: A systemic approach*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-15-0069-5_15
- Raisio, Harri, Alisa Puustinen & Vesa Valtonen (2021): ”Co-creating safety and security? Analyzing the multifaceted field of co-creation in Finland”. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 39(2), 263–291. <https://doi.org/10.1177/028072702103900203>
- Raitasalo, Jyri (2018): ”Puolustuskomiteoista selontekoihin”. Teoksessa: P. Airio, M. Karjalainen & V. Tynkkynen (toim.) *Suomen puolustusvoimat 100 vuotta*. 2 painos. Edita.
- Rapeli, Lauri (2015): ”Eduskunta ja kansalaismielipide”. Teoksessa: T. Raunio & M. Wiberg (toim.) *Eduskunta – Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. Gaudeamus.
- Raunio, Ari (2018): ”Suomen puolustusvoimien ensimmäinen vuosisata”. Teoksessa: P. Airio, M. Karjalainen & V. Tynkkynen (toim.) *Suomen puolustusvoimat 100 vuotta*. 2 painos. Edita.
- Raunio, Tapio (2015): ”Politiikkaa yhdenytävissä Euroopassa: eduskunta, EU ja ulkopoliittikka”. Teoksessa: T. Raunio & M. Wiberg (toim.) *Eduskunta – Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. Gaudeamus.
- Raunio, Tapio (2017): ”Euroopan unioni ja kansainvälisyys Suomen politiikassa”. Teoksessa: M. K. Niemi, T. Raunio & I. Ruostetsaari (toim.) *Poliittinen valta Suomessa*. Vastapaino.
- Raunio, Tapio (2018): ”Committees in the Finnish Eduskunta – Cross-party cooperation and legislative scrutiny behind closed doors”. Teoksessa: S. T. Siefken & H. Rommetvedt (toim.) *Parliamentary committees in the policy process*. Routledge.
- Raunio, Tapio & Wolfgang Wagner (2020): ”The party politics of foreign and security policy”. *Foreign Policy Analysis*, 16(4), 515–531. <https://doi.org/10.1093/fpa/oraa018>
- Rinne, Jenni M. (2016): ”How not to talk past each other: The convergence of political representation and deliberation”. *Representation*, 52(1), 29–41. <https://doi.org/10.1080/00344893.2016.1241295>
- Setälä, Maija (2003): *Demokratian arvo – Teoria, käytännöt ja mahdollisuudet*. Gaudeamus.
- Setälä, Maija (2017): ”Connecting deliberative mini-publics to representative decision making”. *European Journal of Political Research*, 56, 846–863. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12207>
- Smith, Graham & Maija Setälä (2018): ”Mini-publics and deliberative democracy”. Teoksessa: A. Bächtiger, J. S. Dryzek, S. John, J. Mansbridge & M. Warren (toim.) *The Oxford handbook of deliberative democracy*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198747369.013.27>

- Valtioneuvosto (2024a): Ministerivaliokunnat, ministerityöryhmät ja hallituksen neuvottelut, 3.5.2024. <https://valtioneuvosto.fi/tietoa/ministerivaliokunnat-ministerityoryhmat-ja-hallituksen-neuvottelut>
- Valtioneuvosto (2024b): Uuden ajan ulko- ja turvallisuuspolitiikka -yliopistokiertue avaa ajankohtaisia ulko- ja turvallisuuspoliittisia aiheita. Tiedote, 20.2.2024. <https://valtioneuvosto.fi/-/uuden-ajan-ulko-ja-turvallisuuspolitiikka-yliopistokiertue-avaa-ajankohtaisia-ulko-ja-turvallisuuspoliittisia-aiheita>
- Vanhanen, Henri (2020): *Government reports on Finnish foreign and security policy – Relevant but not without problems*. Briefing Paper 293. Finnish Institute of International Affairs.
- Värttö, Mikko (2022): *Reflections on participatory democracy reforms*. Tampere University Dissertations 554. Tampere University Press.
- Värttö, Mikko, Maija Jäske, Kaisa Herne & Kimmo Grönlund (2021): ”Kaksisuuntainen katu: Poliitikot osallistujina puntaroivassa kansalaiskeskustelussa”. *Politiikka*, 63(1), 28–53. <https://doi.org/10.37452/politiikka.98388>
- Vastapuu, Leena & Minna Lyytikäinen (2022): *Gender equality in Finnish foreign affairs from 2019 to 2022: Independent study commissioned by the Ministry for Foreign Affairs of Finland*. Ministry for Foreign Affairs of Finland.
- Virta, Sirpa & Minna Branders (2016): ”Legitimate security? Understanding the contingencies of Security and Deliberation”. *The British Journal of Criminology*, 56, 1146–1164. <https://doi.org/10.1093/bjc/azw024>
- Werkner, Ines-Jacqueline (toim.) (2004): *Die Wehrpflicht und ihre Hintergründe – Sozialwissenschaftliche Beiträge zur aktuellen Debatte*. Schriftenreihe des Sozialwissenschaftlichen Instituts der Bundeswehr Band 2. Verlag für Sozialwissenschaften.
- Ylöstalo, Hanna (2012): *Sukupoolinäkökulman valtavirtaistaminen puolustushallinnossa*. Puolustusministeriö.

Analyzing Finland’s foreign and security political decision-making from deliberative democracy’s point of view

Finland’s foreign and security politics (FSP) has traditionally been led by the elite without significant public discussion. However, Russia’s invasion of Ukraine in 2022 and Finland’s way to full NATO membership have changed these starting points of minor public debate. Decision-making processes in FSP, the search for consensus, still characterizes politics. Opinion polls have revealed that most Finns have been year after year in support of Finland’s current foreign and security policy. The concept of deliberative democracy emphasizes open, equal, and rational discussion on public decisions. This article reviews the possibilities of applying deliberative democracy to Finland’s foreign and security politics. The access to information on FSP that is available to the public has improved despite the flaws of the current decision-making culture. Deliberative democracy offers opportunities for critical analysis, but it also provides ideas to have citizens participate more actively on foreign, security, and defence politics.

Keywords: deliberative democracy, equality, foreign and security politics, mini-publics